

V torek, četrtek in sobota
izhaja in velja v Mari-
boru brez pošiljanja na
dom za vse leto 5 gl. — k.
za pol leta . . . 4 . . .
za četrt leta . . . 2 . . . 20 . . .

Po pošti:

Za vse leto 10 gl. — k.
za pol leta . . . 5 . . .
za četrt leta 2 . . . 60 . . .

Vredniti in opravništro
je v gospodskih ulicah
(Herrengasse) št. 117.

SLOVENSKI NAROD.

Oznaniła:
Za navadno dvestopas
vsto se plačuje
6 kr. če se natisne krat,
5 kr. če se tiska skrat,
4 kr. če se tiska skrat-
veče pismenke se plaču-
jejo po prostoru.
Za vsak tisek je plačati
kolek (štampelj) za 30 k
Kopirisi se ne vračajo,
dopisi naj se blagovoljno
frankujejo.

Št. 88.

V Mariboru 27. oktobra 1868.

Tečaj I.

Slovenski tabor pri Šempas-u na Goriškem.

(Dalje.)

G. dr. Lavrič je gotovo najbolj popularen mož na Goriškem, to so kazali navdušeni „živio“-klici, ki so se vselej ponavljali, kedar se je prikazal. Da je svoj predmet izvrstno izpeljaval, kaže njegov govor, ki se tako-le glasi:

Slovenski možje! Vsak človek ima svoj poklic in svoja opravila, ktera opravlja sebi v korist ali v škodo. Prav tako, ima vsak narod svoja deželna opravila, ktera opravljajo javni uradniki njemu v srečo ali nesrečo. Ti gospodje so v vedni dotiki z ljudstvom. Nekterim plačujemo davke, drugi opravljajo politična opravila, in zopet drugi so naši sodniki. Ker so ta javna opravila prevažna, je očitno, da se morajo te službe deliti le takim možem, kateri najbolje poznajo deželne okoliščine, in kateri z narodom vred isti jezik govorijo in pišejo in to v namen, da se ljudstvo in uradniki razumejo v pogovorih in pismenih napravah. To tirja tudi čast in dostojanstvo naroda. Ako bi se drugače ravnalo, nastati mora veliko zmot, krivic in škod (klici: Bogme, da!), to resnico vsak človek lahko razume, in tako se godi tudi po celem svetu. Le mi Slovenci smo tako nesrečni, da nimamo takih uradnikov, posebno mi goriški in tržaški Slovenci se moramo bitko pritoževati, ker je pri nas veliko uradnikov, ki ne znajo slovenski še govoriti ne. Iz tega izhaja gotova škoda. To dokazuje govornik z nekaterimi podučnimi izsled iz svojega pravnškega življenja in nadaljuje:

Pa ne samo pri nizkih gosposkah se tako godi. Še hušji je pri visokih. Pri naši nadsodnji v Trstu ni nobenega svetovalca, ki bi znal slovensko pisati ali slovensko govoriti. (Klici: Slabo!) Ali je to prav! (Ni prav!) Pa tudi postavno ni. (Ni! ni!) Ker so naše postave v tem obziru še precej dobre, le premalo so razglazene, zato pristupite da nektere berem. §. 13. sodnega reda od leta 1781 se glasi: „Obe stranki, kakor tudi njuna pravna zastopnika se imajo v svojih pravnih govorih posluževati jezika v deželi navadnega“. §. 165. pa ukazuje to: „Vsaka priča se ima posebej preslišati, povedbe pa se imajo kolikor je mogoče z lastnimi besedami prič zapisovati, in vsaki po končanem ispraševanju dajati, da jih sama prebere in podpiše. §. 166. vleva; če svedok med prebranjem hoče nekoliko premeniti svojo povedbo, ali ji kaj pristaviti, ima se na koncu vse zapisati prav z njegovimi lastnimi besedami. Ministerijalni dekret od 17. marca 1862 pa ukazuje v 4. §. da morajo sodnije v slovenskih deželah slovenske vloge sprejemati in kolikor mogoče slovenskim strankam izdajati odloke in rešitve v slovenskem jeziku. §. 5. dovoljuje se, ako bi se potreba pokazalo za povabila in dekrete vsake vrste poskrbeti potrebne natisnene obrazke. Glasoviti §. 19. državnih osnovnih postav od 21. decembra 1867 se glasi: Vsakemu avstrijskemu narodu je zagotovljena narodnost v šoli, v uradnih in sploh v narodnem življenju.

Postave so tedaj precej dobre, ali izpolnjujejo se ne. Kdo je tega kriv? (Uradniki), dobro, pa tudi naša poprejšna sužnost, saj ziniti nismo smeli; potem pomanjkanje narodnih šol. A zdaj smo Slovenci sami večidel tega krivi. V dokaz prašam, ali so vsi naši župani pokazali, da so zares slovenski župani? (Ne! niso!) Niso. Še zdaj nočejo nektteri po slovensko uradovati in ne skrbé, da bi si dobili pisarja, ki bi znal slovenski.

Ali smo stopivši v uradnije tirjali ali saj prosili, da se zapisniki slovenski pišejo, da bi se mogel vsak zaslišanec sam prepričati, ali je res tako pisano, kakor je on govoril? (Bomo!)

Ali smo tirjali od naših advokatov in notarjev, naj slovenski pišejo vse tožbe, prošnje in pogodbe, da bi jih vsakdo sam razumel? Nismo, (nismo, zato ko ne znajo.) In vendar plačamo vsako delo, kdor pa plača, sme tirjati, da se orpravek tako spravlja, kakor on želi.

Najbolj krivi so pa tisti, ki imajo postave izpeljavati in jih ne izpeljujejo, odzdej naprej mora vse to drugače biti.

S postavo v eni roki, v drugi pa z večno pravico, ki jo je stvarnik podelil vsakemu narodu, koga se bomo bali? (Nikoga!) Tirjamo tedaj in tirjamo neprenehoma, saj mora vsak svobodni narod sebi v korist sam delati.

Nekteri pravijo sicer, da se ne more po uradnih slovensko pisati, ker ni naš jezik za to dober. No pred celim svetom rečem: To je nesramna laž. Kdor naš jezik le malo pozna, mora priznati, da je lep in bogat. Kdor ga pa ne pozna, in se ga tudi učiti noče, ta naj molči, in naj ne sodi lepi naš jezik po svoji nevednosti ali trni. Drugi celo trdijo, da Slovenci sami ne želé, da bi se po uradnih slovensko pisarilo. (Ni res! Mi smo za naš jezik!) Glejte tako nas črnijo naši šovražniki. Osramotite jih, in potrdite tretji predlog našega dnevnega reda s pristavkom vred, da se ima začeti po uradnih po slovensko uradovati: **brez odloga.** Mi čakamo od leta 1781, tedaj že dolgo časa; vrh tega ne poznajo omenjene postave nobenega odloga; zakaj neki bi pa mi manj tirjali od postav. Trpeli smo Slovenci dovolj, potrdite tedaj celi predlog v čast in slavo mili nam domovini!

G. predsednik bere 3. resolucijo in ljudstvo jo sprejme soglasno.

4. resolucijo zagovarja prav tehtno in navdušeno g. Dolenec takole:

Tisoč let je naš narod pod tujim jarmom tiral, navadil se je bil tako tega jarma, da ga skoraj čutil več ni. V srednjem in še v tem veku do leta 1848 so gospodarili Slovincem v vladarjevem in v svojem imenu tuji plemenitaši, kajti na Slovenskem bivajoče plemstvo ni narodno, ampak tuje, laško ali nemško; mi Slovenci tedaj nimamo svojega plemstva, kar ni ravno velika nesreča.

Leta 1848. je napačila nova doba, svoboda je zasijala vsem narodom; tudi Slovenec je spoznal svojo sužnost ter se začel zavedati, uprl se je nestrpljivi gosposki in srečno se je je otresel. — Od tihmal se jamejo Slovenci za narodnost svojo navduševati.

Ali svobodni žarek kmalu je zakrila megla absolutizma; namesto gosposke smo dobili birokracijo, to je veliko število uradnikov, tujcev ali pa potujčenih domačinov, kajti absolutistična vlada je zvesta svojemu načelu „divide et impera“ — zmerom skrbela, da ne bi se med ljudstvom in vladnimi zastopniki prevelika prijaznost gojila; pošiljala nam je tujcev, da bi nas imeli tem bolj v strahu. Imeli smo tudi nekoliko domačih uradnikov, ali tuja kultura jih je ukradla svoji materi, koje so se sramovali, in koje so pri vsaki priliki zaničevali.

Rečem, včasih birokratske gosposke, so bili časi skušnje; marsikter

Turner

Listek.

Od Rene [Izv. dop.]

Da sem pesnik, pošiljal bi od Rene pesniške glase, tako pa morem le dopisniške, ki so suhosuhi, posebno po letošnji veliki vročini in suši, ko je vode malo, vino drago in žeja velika. Hodé in vozé se po in ob Reni gori in doli razmišljeval sem vse, kar sem kedaj pesniškega o tej preslavljeni reki čital, a vse zastonj, nič me ni moglo s pesniškim duhom napolniti: ah! zastonj človek na Lorelej-no skalo plazi, zastonj Lorelej išče in kliče, ni je! Pa se vé, oni stari časi so minili, zdaj so Lorelejke v Wiesbadenu, Badenbadenu, Hamburgu kakor sem vam že v dopisih od tam poročal, in drugih enakih mestih, in le še več ribarjev — ker njih število je več — potonijo nego nekdaž ona na Reni. Srečna ta mesta! komu niso v milem in dragem spominu, ki jih je obiskaval, posebno Baden-Baden s svojim aristokratskim in pozlačenim obrazom in prelepo švarevalsko okolico, a enako šopirljiv Homburg, ter malo bolj posredni Wiesbaden! Srečna mesta okrogle sreče, še na lepem Reni se Vas spominjam! Ali kaj je krasnega na Reni? kdor se je letos po njej vozil, lahko si je ogledal vse, s čimur se Rena ponašati ima; pa težko mu je bilo s plitvo vodo ponašati se. Potopnika, ki se je reki izročil, vstavljala ga je povsodi. Nič ni ugovarjati, da je Rena krasna, in vse je krasno, dobro in lepo, kar je na Reni in ob Reni, — komur vse dopada. — Jaz nikoli nisem z vsem zadovoljen in imam svoje posebnosti. Vinogradi so lepi — pa naši Štajarski bi lahko še lepši bili —, letos, ko je solnce toliko pripekalo, bode bojda vino dobro, pa zato sem v gostilnicah le slabega dobival in plačal sem za flašo „ein Thaler“; grozdje ktero sem dobil in se mi je za naj bolj še hvalilo, podolžilo in zrahljalo mi je zobe, mislim torej, da mi slovenski vinstveniki kaj takešnega tudi imamo. S tem mi je minila poezija.

Pa mesta poreska! kdo Vas ne hvali? jaz ne! res nikakor ne! — Uboga ali bogata Rena, si li res „der freie deutsche Rhein! koliko solz se

je že zavolj tebe prelilo, in koliko se jih menda še bode, ko si lepa nisi lepa: kovi, v ktere si vkovana, te grdijo. Kar je pruske zemlje ob njej, je vse nasijano in napolnjeno z vojniškimi oklepi ali zakopi, s silnimi trdnjavami, ki so polne vojnikov in orožja, povsodi srečuješ priprave za boj in smrt, ki strmijo kakor vrazje furije, povsodi blesketajo pruske pikethaube, ter do nijo bobni in neprijetne piščali vojniške. Ko človek v Koblene pride, ne vé ali je res v mestu, ali le v kasarni; cela stran s silovito trdnjavo Ehrenbreitstein je vsa preprežena z okopi in zidovjem, priprave so takošne, kakor da bi se sovražnik že bližal. Pa kedar se do tega mesta približa boj, uboge udove in sirote, koliko solz bodete pretakale!

Bon je kot univerzitetno mesto še menda najprijetnije poresko; pa Kolonj, toliko slavljen Köln, — to je prav mesto stoterih smradov in ene dišave. — Kolonj, kdo bi se za tebe zmenil, da nimaš svoje dišavne vode, eau de Cologne, ki je ženskemu in požensčenemu spolu neka nebeška rosa. Da s to vodo si Kolonj „Veliki Lama“, tvoj dišaven ekskrement tvoji verni častijo kakor verni Tibetčanje in drugi Tartari svete ekskremente velikega Lama. Pa jo meni, moj nos je preveč plebejski, niti ni ženski ne požensčen, ta tvoja „edina dišava“ mi je le smrad, ne vem ti zato Kolonj nobene hvale, ne tebi ne tvoji mi strašno zoprni vodi. Pa ako že eau de Cologne ni za te, vendar ti je staroslaven dom vredna stvar, da si ga pohvališ! Res ta je edina, zaradi krasnega stava gotičnega vredna stvar, da si je človek ogleda, pa dom ni dovršen: na nekterih oglih se zida, na drugih pa že v starosti lušči. Znotraj nima nič posebnega, a ker se treh orientalskih mu-mij tiče, ktere se za sv. tri kralje razglasa, jaz ne bom sodil o njih, vzlasti v „Slov. Nar.“ ne. — Kar se življenja na Reni tiče, je prav drago.

Kdor ktero leto „fashionable“ preživeti hoče, gotovo najbolj še stori, če se v Švicarsko poda, na Švicarskem sem našel več po boljši ceni in vse življenje in potovanje bolj prijetno kakor kje drugod. Na raznem potovanju vendar sem v Holandiji najdraže živel in stanoval, draže v holandskih mestih v sedajni dobi nego prošlo leto ob času velike razstave v Parizu.

kmet si je upal trditi, da je bilo bolje pod staro gosposko, nego pod vlado uradništva, in to po pravici, kajti birokracija tlači kakor mora. (Res je!)

Dasiravno živimo zdaj v ustavni državi, se vendar reč gledé uradništva ni dosti zboljšala.

Namestu da bi bili uradniki ljudstvu pravi prijatelji, učitelji in zvesti varhi, so mu večidel neprijazni gospodovalci.

Izgled preziranja naših svetih pravic so nam nekteri dobro znani Goriški uradi. Pod Goriško preturo, to je okrajno sodnijo, spadajo skoraj sami Slovenci; tam gre Slovincu dostikrat za kožo pa ga uradnika ni, ki bi bil slovenščine v jeziku in pisavi zmožen; sluge, včasih tudi stranke se rabijo za tolmače, kakor da bi se hotelo pokazati, da Slovincu ni treba uradnika, saj zanj zadostuje tudi sluga. (Tega nočemo dalje trpeti!)

Tudi po družih goriških uradih ne uživa Slovenec tistih pravic, ti-stega spoštovanja, kterega zasluži kot zvesti državljani in dober plačalec svojih davkov.

Navedel bi lahko še dosti družih resnic, pa kaj bi jih tukaj razlagal, vsaj je dobro znano da se nekteri goriški uradniki slovenske besede bolj bojé, nego hude ure.

Da se tam tako godi, je zraven družih uzrokov tudi dosti kriva neugodnost, da imamo večino tujih uradnikov, kteri našega jezika in naših razmer ne poznajo.

Dokler vlada ostane pri starih načelih, dokler se bode Slovenec v laške in nemške, Nemec in Lah pa v slovenske kraje pošiljal, tako dolgo se bode težko zaželeno ravnopravnost uresničila. (Pa se mora uresničiti!)

Zbrali smo se denes tukaj, da zahtevamo kar nam nove postave zagotavlja; mi hočemo denes od vlade tirjati, da znani §. 19. ne ostane na papirji, ampak da zadobi tudi za nas Slovence praktično veljavo.

Od tabora sprejeta resolucija čestitega predgovornika zahteva, naj se brez odlog, ali pa vsaj v enem letu po slovenskih uradnih čist slovensko uraduje.

Da vlada temu lože v okom pride, nasvetujem taboru drugo resolucijo; tabor zahteva v ta namen, naj se podeljujejo javne službe domačinom, kterih je veliko število tudi zunaj slovenskih krajev.

G. predsednik bere 4. resolucijo, ki jo tabor soglasno sprejme.

O 5. točki: Naj se uraduje v škofijskih in sploh cerkvenih uradih po slovenski; govori g. Klavžar, dež. uradnik na goriškem takole:

Duhovščina se je od nekad upirala vsemu potujčevanju; stala je trdno in stoji še dandenes za narod.

Ko se je v krvavem letu 1848 zopet obudilo narodno čutje, ko so se jeli tudi po vseh naših pokrajinah čvrsto gibati Slovenci in krepko in stano-vitno tirjati svoje pravice, — vzdignila je tudi naša duhovščina svoj glas z ljudstvom, — in ta glas ni popolnoma potihnil tudi tedaj, ko je vlada zopet ustavo preklicala in nam vse tiste pravice in prostosti nazaj vzela, s kterimi nas je le toliko božikala, da smo zopet krotki in pohlevni postali. — Ne! tudi po 1849 l. je naša duhovščina narodu zvesta ostala in skrivno pa skrbno je gojila tisto sveto iskro, katero bi nam bili tuji, sovražni elementi tako radi udušili in za vse veke pogasili.

In ko so nam časi zopet nekoliko ugodniši prihajali, jela je tudi naša duhovščina ono sveto iskro zbujati in čedalje bolj oživljati, da se je do žarečega plamena vnela, ki šviga zdaj iz naših src, navdušenih za dom in za mili naš narod slovenski.

Kar velja pa o naši duhovščini sploh, to ne velja tudi o slovenskih škofijstvih ali prav za prav o škofijstvih na Slovenskem. Tem imamo marsikaj očitati. In da govorim posebno o našem škofijstvu, — očitati mu moramo, da je predolgo molčalo in se nevednega delalo, ko so v čisto slovenske Brde vhajali italijanski duhovniki, in sicer taki duhovniki, ki si niso upali ali celo niso smeli služiti v lastni domovini; v Brdah pa so za prostovoljno darilo z laškim podukom zasajali laški duh in laške vraže. Slovenci! ozrite se na britko Dolenjo in Biljano, in prepričate se, da resnica ne laže.

Očitati moramo našemu škofijstvu, da se je prezdaj udalo tam, kjer na spodnjem Krasu tako imenovani Bezjaki prebivajo, pripustivši, da se jim je lelo pridigati v laškem jeziku. Ni davno še, kar se je tam sploh le slovensko govorilo, — sedaj so se Šmartinci popolnoma izneverili svojemu narodu, postali so pravi bezjaki ali narodni pankrti.

Očitati moramo našemu škofijstvu, da je še te dni poslalo laškega duhovnika — in ravno Bezjaka na slovenski Kras, — duhovnika, ki le za silo slovenski lomi, po duhu je pa vseskozi Italijan — in podelilo mu je tako službo, katero si je želel marsikteri vreden slovenski duhovnik.

Očitati moramo našemu škofijstvu na Slovenskem sploh, da uraduje v svojih uradih večidel le v tujih jezikih. Menijo sicer, da je že zadosti, da se rešujejo naše slovenske vloge v slovenskem jeziku. Častiti gospodje, zelo se motite! Slovincu ni nikakor zadosti, da se mu njegove pravice le po koščekih nametujejo; — on hoče, on tirja vse, kar mu po pravici gre pred Bogom in pred svetom!

Očitati moramo škofijstvu na Slovenskem, da je menda njih upliv, da so ona kriva, da uradujejo splazi vsi podložni cerkveni uradi v tujih jezikih. — Slovenec! na slovenski zemlji rodili so te slovenski stariši; slovenski mašnik te je krstil; slovenski botri so ti pri krstu pričé bili, — pa pri vsem tem spričuje se ti krst v tujem jeziku. — Slovenec! Izmed slovenskih hčera izbral si si nevesto in peljal jo pred altar; slovenski mašnik vama je lepo zvezo blagoslovil, slovenski svati so vama kot pričé na strani stali; — vsi ženitvanski spisi pa so pisani v tujem jeziku. — Spričuje se nam Slovenec obnašanje, spričuje se nam ubožtvo in še marsikaj družega — vse le v tujem jeziku.

Ali to so krivice, ki se godé slovenskemu narodu, in tem več in očitniše so te krivice, ker ga ni sposobnišega jezika za cerkveno uradovanje na Slovenskem, kakor je ravno slovenski jezik; saj je jezik čisto kato-

liškega naroda; in te prednosti nima menda nobeden drugi jezik na svetu.

Da se nam pa te krivice godé, kriva je zraven tudi stara navada in navada je železna srajca. Opomnim pa visokočest. škofijstvom in duhovščini sploh, da ravno ona nam vsak dan pridiga, da kdor v krivih zastaja in se ne da pbojšati, temu se ne odpusti greh, ni na tem ni na onem svetu.

Zatorej, škofijstva na Slovenskem! zarotujem vas v imenu našega tabora, v imenu celega slovenskega naroda, bodite nam pravična, postavljajte nam vrle sinove matere Slave, vredne slovenske duhovnike posebno na naše meje, — ker tam je nevarnost in zato potreba, — uradujte nam Slovincem slovenski in velite vsem vašim podložnim cerkvenim uradom, na tudi tako store, — znebite se zastaranih navad, — in slovenski narod vam radovoljno in veselo odpusti — vse stare grehe.

Tudi to resolucijo sprejme tabor soglasno.

(Kon. prih.)

Govori poslancev v deželnih zborih.

Govor poslanca Hermana

v zadevah ceste med Ptujem in Rogatecem v 14. seji deželnega zbora štirskega 21. septembra t. l.

Dovoljujem si pozornost visoke zbornice obračati na cesto med Ptujem čez Monšberg v Rogatec, ker se mi dozdeva, da se važnost te ceste v odseku ni spodobno cenila. Ta cesta, ako pogledamo kam pelje, veže oddelek širske dežele s Krapino in Zagrebom, torej s sosedno deželo; ravno tako pelje ta cesta v svoji dalji potezi čez Slatino do Brežic ali tudi v Celje. S to cesto se veže pri Monspergu ona, po kateri posebno vinšćaki pogosto vozijo, ktera pelje iz Monsperga čez Poličane v Konjice, Vitanje in slovenski Gradec. Vsa kupčija in prometa iz okraja rogačkega in sosednje Hrvaške se suče po tej cesti v Ptuj; 100 in 100 voz s kisló vodo obloženih se prevaža po tej cesti k reki Dravi na Ptuj, kjer se pa Dravskih plaveh odpošilja v Podonavsko deželo. Ob tej cesti se nahajajo rovi, ki si od dne do dne več imena pridobivajo, v kterih se lomijo brusi in malinski kamni, kamenje za nadgorne kniže in tlak hodnik itd., kar se zopet na mnogih vozeh v Ptuj dopeljuje in od tod po Dravskih plaveh odpošilja v južne kraje ogerske in Podonavske dežele.

Po tej cesti se suče tudi vinska trgovina vseh gorénjih Haloz; po tej cesti se giblje premnogo gostov v Slatino, ki dopotujejo iz Ogorske in Varaždina. Ako si gospodje ogledajo cestni načrt, prepričali se bodo, da je Ptujski okraj najbolj s cestami obložen. V Ptujskem mestu se skoraj več cest steka, kakor v glavnem mestu samem — pogled na zemljevid to kaže — in Ptujski okraj ima nad 125.000 seženj ceste, je torej med vsemi okraji v deželi najbolj obložen. Te velike stroške za cesto je dozdej sam plačeval in meni ni znano, da bi bil kedaj iz deželne blagajnice podpore prosil ali dobil.

Cesta iz Ptuja v Rogatec je bolj važna, kakor ona iz Ptuja čez sv. Trojico v Radgono; cesta iz Ptuja v Rogatec bi bila le podaljšana cesta iz Radgone čez Ptuj v Rogatec in Hrvaško, torej je vredna, da se postavi med ceste prvega razreda. Torej svetujem naj se to stori. (Nasvet pri glasovanju obvelja.)

Govor poslanca dr. Vošnjaka

v zadevah ceste med slovensko Bistrico in Pragarskim.

Ako se ozrete na zemljevid, vidite da veže mesto slov. Bistrico s železnico postajo na Pragarskem le okrajna cesta družega reda. Meni žalibog ni bilo mogoče, da bi bil kot prostovoljec nazoč pri dotični seji cestnega odbora; zatorej morem le-tú one vzroke navajati, s kterimi mislim visoko zbornico prepričati, da naj bi se ta cesta uvrstila v 1. razred.

Izmed onih 7 vzrokov, zaradi kterih se odseku zdi, pa je uvrstjen v 1. razred opravičeno, se jih da četero na to cesto obračati.

Ta cesta veže okraj slov. Bistrico in njegovo prvo mesto s železnično postajo na Pragarskem in potem z glavnim mestom deželnim. Na dalje je slov. Bistrica središče prometa v notrajni zemlji, Pragarsko pa sredotok dveh železnic, ker se ta ogerska črta staka v glavno potezo; prometu s Pragarskim je prav velika, ker se tam vsako leto 70.—100.000 centov na vagoni naloži, kteri se vsi po tej cesti dopeljujejo. Na dalje se spravlja po tej cesti pridelek med svet, kakor ga rodi okraj čez lastno potrebo. Tu so namreč vinski kraji na Pohorji, kteri rode imenitna vina štirška, ki so povsod znana in kterih se vsako leto 10.—12.000 vedrov vozi na Pragarsko in od tod v svetovno kupčijo. Konečno se suče po tej cesti večidel vsa prometa, kar je imata okraja Slovenjebisteriški in Konjiški potem ogerske železnice s sosednjima deželama Hrvaško in Ogersko. Vsega vkup se vozi po tej cesti zanesljivo 10.—12.000 voz, med temi prav veliko voz, ki dovažajo nazaj gredé deske ali blanje.

Na dalje je ta cesta edina poštna cesta med slov. Gradcem in Pragarsko. Ona je v najboljem stanju, povsod 3 sežnje široka, 3852 seženj dolga in nima nikjer imenovanja vrednega zidanja. Torej svetujem: V postavo, po kteri se določujejo okrajne ceste 1. razreda, naj se pod čl. 1. uvrsti cesta od železnične postaje Pragarske do tje, kjer se staka v državno cesto na na Jožefovi gori pri slov. Bistrici. Za slučaj pa, ko bi se ta nasvet zavrgel, — svetujem: Deželnemu odboru naj se naloži, naj preiskuje, ali je ta cesta vredna, da se pozneje uvrsti med okrajne ceste 1. razreda in naj o tem v prihodnji sesiji poroča. (Kakor znano je obveljal drugi nasvet.)

Govor poslanca Hermana

o okrajnih zastopih v 16. seji deželnega zbora štirskega 25. septembra t. l.

Tudi jaz si bom dovolil visoki zbornici z nekterimi opombami o postavi zaradi okrajnega zastopa postreči, da more deželni odbor na nje nekoliko obzira jemati, ako mu je drago.

Vsa postava stoji na principu zastopanja interesov, t. j. premoženja, ktero se kaže po davku, kar je nanj naloženega. Kako zelo je postava sama proti temu principu grešila, kazal Vam bo kričec primer: Ptujski okraj ima po ljudskem števljenju leta 1857 v okrogli sroti 45.000 duš, v njem leži eno

mesto in en trg in v 4 grupah ima 40 udov okrajno zastopništvo voliti. Ne-
posrednega davka brez vojne naklade mu je bilo leta 1866 predpisanega ne-
koliko nad 100.000 gld.; teh plačuje razred veliko posestnikov 9052 gld. in
šteje 57 udov; razred velikih obrtnikov 3862 gld. in šteje 32 udov; razred
mest in trgov — 1 mesto in 1 trg — 7516 gld.; razred kmečkih srenj, kte-
rih je 76, plačuje 80.000 gld. in vsak teh razredov voli 10 udov v okrajno
zastopništvo. Če po tem takm 3 prvi razredi vkup komaj četrtino davkov
kmečkih srenj plačujejo, a vendar 30 zastopnikov v okrajni zbor pošiljajo,
ali če 32 udov drugega razreda s 3861 gld. ravno toliko namreč 10 udov
v okrajno zastopništvo pošilja, kakor 40.000 prebivalcev z 80.000 davka,
menda vendar ne bo nihče tajil, da je ta postava napravila pravne neena-
kosti, ktere je nujno treba odpraviti. Če se pa pri vsem tem s srenjami
tako ravna, kakor bom kasneje pokazal, potem bi človek najraje celi postavi
hrbet pokazal. Na vsej postavi visi madež posebnih namenov (tendencijoz-
nosti), t.j. ona daje razredu mest in trgov neprimerno pretežnost nad kmeč-
kimi srenjami. Njena ost je obrnena proti slovenstvu. Veča inteligenca
mest in trgov, o kateri se pripoveduje, ni izdaten vzrok za to, kajti tudi med
kmečkim ljudstvom — vsaj pri nas — nahajamo in dostikrat več zdrave pa-
meti in več narodnosti, kakor po mestih. Na dalje se vidi postavi na prvi
pregled, da je prenagljena; v dotični seji ste je tako rekoč prepodili in s le
v poglavjih o njej posvetovali. Deželni zbori se ne morejo vsako leto skli-
cavati, ako so sklicani, morejo le kratko časa zborovati in ker se vedno le
državni zbor igra, zanemarjajo se naše deželne zadeve. Vsa stvar je napak
obrnena, deželni zbori so glavna stvar, državni zbor le pritliklav. . . .
(Ta odtegne predsednik govorniku besedo.)

Dopisi.

Iz Ljubljane, 24. okt. A. (Izv. dop.) (En officiosus v boji z
drugim; zedinjenje Slovencev; kdaj bodo volitve?) — Sraka
sraki oči ne izkljuje, pravi star pregovor, ki nam je prišel na misel te dni,
ko je jel polemikovati „Tagblatt“ proti stari teti „Laibacherici“. Prinesla je
namreč nek uveden članek „Zur Verständigung“, nad katerim se hudoje uvodni
članek „Tagblattov“, posebno pa zaradi konca tega članka, kjer je govor o
slovenskem gibanju, ki se je začelo na enkrat tako živo kazati. „Tagblattov“
officiosus pripoveduje, kako so deželni glavarji pospeševali najprej skrito,
potem pa očitno slovensko stvar, ter jo pritirali do te stopnje, kjer je zdaj.
Kaj hoče reči ta modrost, res si ne vemo raztolmačiti in zastoj napenjamo
spomin, da bi iznašli tiste deželne glavarje, ki so se tako strašno pregrešili
ter pospeševali tako izdatno našo slovensko reč. Da je bil baron Schloissnig
vsaj nekoliko pravičen mož, to je res, ali še le potem je pospeševal ne-
koliko slovensko reč, ko ni bil več glavar dežele, prej pa se je držal zelo
reservirano. Kako je pospeševal Bach našo reč, to je menda še vsakemu
dobro v spominu, in sedanji naš deželni glavar si gotovo ni še nakopal na
glavo strašnega greha, da pospešuje slovensko reč. Žalostno bi bilo za našo
stvar, ko bi še morali čakati, da jo naprej tira s svojim pokroviteljstvom
bodi si kateri hoče deželni glavar. Zdravo jedro, katero ima v sobi narodna
ideja, pri nas prodira samo ob sebi vse ovire, in bode zmagała ta ideja,
naj se ji vstavljajo še tako vsi Dežmanci. Da so se ravno zdaj v našem
mestu nekoliko na vrh skolehali, kaže le, da so v Ljubljani razmere po-
sebnost čudne in nenormalne; da pa to ne traja večno, tega nas uči zgodo-
vina zadnjih let. Naj tedaj ne pojó prezgodaj slave, kajti burja zna priti
iz Beča ali od drugod, in razpihati vse njih malo vladarstvo.

Dalje se čudi „Tagblattov“ članek nad tem, da tabori menda du-
najski vladi ne presedajo, ter pravi, da on dobro vé, kako se tabori delajo.
Res škoda, da ta modrijan ki ima menda „recept“ za delanje taborov vedno
pri sebi v žepu, ni sam napravil na Kranjskem nekaj taborov, ker vé da bi
svojo stranko okoristil s tem. Ker tako dobro vé, kako se tabori delajo,
svetujemo mu, naj naredi on vsaj kak „tabor nemški“, ter naj kvasi tam
„von dem practischen Sinne unseres Ladvolkes“ itd. Videl bo, kakošen bode
izid! Da na to polemiko ne držimo dosti, to se lahko misli, saj vemo da
tudi na Dunaji véasih napravljajo officiosi kak turnir med seboj, da bi sipali
pesek v oči kratkovidnežem.

Zedinjenje Slovencev preseda po zadnjem taboru vsem tem officioznim
patronom in v dolgih člankih si prizadevajo dokazati, kako abotno je kaj
tacega misliti, kako nemogoče to izpeljati. Mi ne bomo dosti poslušali
njihovih glasov; ideja, ki jo je izreko pod milim nebom že nad 30.000 Slo-
vencev, širila se bode vedno bolj in bolj, in postala politična misel vsega
Slovencev, ki jo bomo v vse ljudstvo zanesli. Povsod se bode narod naš, ki
je bistrega uma navdušeno prijel te misli in znamenito je, da ravno isti so
jo izrekli prvi, ki se hočejo pridružiti nam kranjskim Slovincem, da so jo
izrekli štajerski in primorski Slovenci, kakor bi jo bili gotovo tudi koroški,
ko bi jim ne bilo zabranjeno povzdigniti svoj glas. Želimo tedaj da bi knji-
žica, katero hoče izdati politično društvo v Ljubljani, v tej stvari izšla še to
leto, da je narod dobi kakor hitro je mogoče v roke, ter bode v taborih,
ki jih hočemo napraviti na spomlad, tem bolj podučen v tem vprašanju, in
še odločnejše povsod izrekal, da je to njegova volja. Samo na Štirnskem na-
meravajo drugo leto napraviti zopet štiri tabore, in gotovo drugi Slovenci
ne bodo zaostajali. V ogromnih skupščinah pravimo svetu, da hočemo biti
združeni, in taki glasi se bodo prej ali slej morali slušati.

Volitve za mestni zbor menda ne bodo to leto, timveč še le po no-
vem letu ker še ni slišati, da bi se delale kake uradne priprave zanje.
Vendar je treba že zdaj misliti nanje in delati kar je moči, da se ne utrdi
preveč nasprotnik, ki že dela tudi na vse kriplje, in kteremu je ugoden se-
danji političen stan. Le z krepkim delovanjem je mogoče kaj doseči, naprej
že obupati, ne velja in ne more peljati k zmagi. Če pa podležemo, vedeli
bomo, da nas meče c. kr. služabno uradništvu, ne pa meščanstvu in ljudstvu.
Naposled pa vendar bode menda enkrat zmagała misel ne samo pri nas, tem-
muč povsod v Avstriji, da s staro birokracijo se ne dela ljudsko mnjenje, in

upati je, da se bode povsod odpravila pravica glasovanja za občinski in de-
želni zastop od strani služabnikov menjajočih se sistem, uradnikov. Proč
s temi volilci!

Ptuj, 25. oktobra. [Izv. dop.] Prvi korak po interpelaciji slovenskih
poslancev v štirskem zboru je vlada storila; viša deželna sodnija je spet en-
krat svoje uradnike poprašala, ali znajo slovenski ali ne, kar je tudi pred 6
leti storila, in od česar smo presneto malo korist videli. Razposlala je nam-
reč oglas na vse sodnije s tem, da morajo sodnijski uradniki izvestiti, ali so
zmožni slovenskega jezika v pismu in govoru, ali samo v govoru, ali dovolj
ali sovršno, in ali bi se mogla postaviti, po kateri je 1867. leta na Kranjskem
slovenski jezik v urade vpeljan, tudi na slovenskem Štirnskem vpeljati. To bi
bil začetek, ki bi nam ravno ne bil nevšeč, ker bi nam vlada barem poka-
zala, da ima resno voljo, v toliko adresah izgovorjeno tirjanje štirskega slo-
venskega ljudstva izpolniti.

Ali če nekoliko dalje pogledamo, vidimo, da je vsa ta volja le ka-
kor glediščini zastor, kateri se od daleč blesketa, blizo pa s svojimi nepravimi
barvami oči nadleguje. Več tedaj, kakor ta vladni korak nam je povod pri
sreč princip, kateri je vlado vodil pri njenem prvem naskoku na slovenske
želje obzir vzeti, in kateri nam vso našo nado naravnost spodkopuje. Vlada
ne prša, ne sluša slov. ljudstva, ali bi se mogel slovenski jezik v urade
vpeljati, nego na uradnike se ona obrača, na sodnijskega predsednika, na
dninarja, za katerih voljo je po njeni misli ljudstvo na sveti; pa naj zadnji
uradniški sluga slobodno pred govori, kakor celo ljudstvo, in reče, da on ni
za vpeljavo slov. jezika v urade — „ker ga mi pisati ali govoriti ne znamo
ali nočemo“. Tako je osoda dolgoletnega pravičnega zahtevanja naroda
prepuščena dobri volji malega števila uradnikov-birokratov, ljudstvo pa mora
gledati, kako je njegovo sveto pravo le samo podlaga nekovi „peti“. Enako
kakor vlada, ravna jo z nami tedaj tudi naši uradniki, akoravno je med njimi
dosti takih, kateri z veseljem pričakujejo, da bi Slovenci enkrat svojo pra-
vico dosegli. Verjite mi pa tudi, da uradniški glavarji ves svoj
upliv zastavljajo, da se nobeden uradnik ne bi tako klasifi-
ciral, da je slovenskega jezika zmožen; hudo razkačeni so pa, ako
se kateri predrzne zapisati, da ga je „sovršno zmožen“; da jim uradniki tu
tudi ustrezajo, se ne smemo čuditi, ako premišlimo, da uradniku, kateri je v
svoji 20—30 letni službi z velikim trudom s poln predel „Šimelnov“ za vsako
potrebo nabral, in v nemškem uradovanju neko priročnost dosegel, ni vse
eno, zdaj na enkrat v drugem jeziku pisati početi, če tudi ni sovražnik slov.
jezika.

Ali tako so začeli Hrvati, Ogrji in drugi narodi, kateri so po časi
neko politično samostalnost zadobili, uradovati, in tudi mi ne vemo, na kak
drug način. Ministerstvo pa, katero pravice in zahtevanja ljudstva birokrat-
tom, kateri nikoli niso prijatelji ljudstva bili v razsodbo prepušča, ne zasluži
imena: ljudsko, in na ta nje opominjati imajo naši poslanci zdaj v drž. zboru
priliko in dolžnost in je spomeniti, da se vse njeno delo konečno le po pravu
po pravičnem tirjanju, in po tem kar je ljudstvu dobro, ravnati mora, in da
volja, ali korist uradnikov spada še le v daljo vrsto. Mi stojimo tedaj tu
močnemu stanu nasproti, kateri sploh v ozki zvezi z vlado stoji, kateri dozdej
ni nikdar maral za ljudske želje, in kateri v svoji večini, ki je še dozdej pro-
tinarodna „nemška“, tudi na dalje ne bo jemal Slovencev pod svoj zaščit,
dokler razdeljenje Štajerske, t. j., dokler zjedinjenje Slovencev v eno admi-
nistrativno celoto ne bode faktično izpeljano. Ravno tako pa zahtevajo
naši narodni uradniki, katerih število se sploh bolj množi,
skorajšno zjedinjenje Slovencev, ker sedanje neugodne okoliščine
so jih v tako stisko spravile, da jim le ta alternativa ostane, od naroda celo
odpadniti, ali pa svojo boljše prihodnost narodu žrtvovati, kaj drugega jim
ni mogoče. Graška deželna sodnija je jasno izrekla, da za Slovence pri njej
ni prostora; kranjska deželna sodnija tudi štirske Slovence odbija — kar ni
nikdo zameril ne bode. Kam tedaj z našimi uradniki, prašamo mi liberalno
ljudsko vlado, in njeno stranko? K graški deželni sodnji pridejo tedaj le
graški in ljubenski nemški uradniki, v Ljubljani novomestni in ljubljanski,
štirskim pa je v Celji pot zaprt, kjer osem slovenskih uradnikov zna ve-
liko stopinjo okrožnega svetovalca doseči, in še po večim zdaj niso domači.

Ako slov. uradnik hoče dalje, mora najprej v požar, da se celo
prerodi, mora narodu odpasti, da več še mora: trdno tajiti, da zraven nem-
škega tudi slovenski jezik govori, ker mu vse nič ne pomaga, kakor
se je res zgodilo, da se je competentom, kateri so kakor hudi renegati in ka-
kor naj bolj „verfassungstreu“ znani, odgovorilo, da se na službo pri graški
sodnji, kakor Slovenci naj nikdar ne zanašajo. To je tedaj osoda sloven-
skega uradnika, in ako kedaj slovenske uradnike, imeti hočemo, moramo
zjedinjenje Slovencev tako dolgo zahtevati, dokler se nam ne dovoli. — V
obče mi želimo, da slovenske peticije za zedinjenje Sloven-
cev nebi nehale, in da bi se neprenehljivo do zadnje, po-
šiljale na deželni odbor, kateri je v prihodnji seji deželnemu zboru
izročiti ima.

Spomeniti še moramo, da vlada pri nas na drugi način slovenski je-
zik v urade vpeljava, kakor na Kranjskem pod „reakcijoner“ razkričanim,
in nam Slovincem vendar veliko bolj prijaznim Hyetom. Tukaj vpraša vlada
uradnike, ali oni to za dobro spoznajo; na Kranjskem se je zapovedalo, da
se v uradih slov. jezik rabiti mora; in kdor jezika ni zmožen, naj se oglasi
da bode prestavljen, ali kolikor se mi spominjamo, tega nobeden ni storil,
ker se je vsak bal, da bi mu škodilo, tako bi se tudi pri nas zgodilo, **ali**
prava volja mora biti.

Iz Belegagrada, 22. oktobra. [Izv. dop.] Poslednjo preiskavo
z ostalimi sokrivci ubojstva ranjkega knjeza Mihajla Obrenovića, počela se je
19. dan t. m. jutraj. Najprej je državni tožilec razvil tožbo zoper njih
osem in zahteval smrtno kazen za Majstorovića, bivšega profesorja velike
šole Dragutina Stanojevića, Kuzmanovića, pomočnika načelstva smederevskega
Milojevića in Goričića. Za ostalo trojico je tirjal kazni do pet let zatvora.
Včeraj so bili na izpraševanju Vučićević sin znanega nekdanj pod Obrenovičem

in Karažorgjevičem predsednika zbora, ki je onda skoraj vse bune v zemlji rokoval. Proti njemu stoji to, da je dobil od kneza Karažorgjeviča 400 cekinov, da bi jih upotrebil na prevrat v zemlji, kadar dozna za ubijstvo knježevu, za katero mu se je povedalo. Drugi je bil Antonovič, nastojnik Karažorgjevičevih posestev v Topoli. On priznaje, da je vedel za ubijstvo ali da je to držal za šalo, navodeč: da se je že 4krat govorilo o istem delu nad knjezom Mihajlom, pa da nikoli nič iz tega ni bilo, pa je to ravno o tem mislil. Pravil je, da so v Srbiji zavere proti življenju knježevu navadne, pa zavoljo tega se ni mogel nadejati, da bo stvar res tako daleč prišla. Dokaz temu, da se on ni z ubijci mešal, in da ni poskušal prevrata učiniti. Poslednji Stanko Zdravkovič krčmar pri srbski kroni priznava, da so se ubilci skupljali pri njem in to na zahtevanje Karažorgjevičevu, da je odstopil Pavlu Radovanoviču eno sobo, za katero mu se je plačalo 600 cekinov; kaže pak, da o zaroti nič ni vedel.

Denes je bil Majstorovič na preiskavi. On je bil najkriviji od tih morivcev. Ali on se poziva pred sodnijo na pritisek, pod katerim je moral priznati stvari, ki pred sodnijo oporekovati mora. Na vprašanje predsednikovo, pod kakim pritiskom je priznal, odgovori, da je za njega že pritisek, ako sedi v mraini sobi, ako je razstavljen od svoje družine, in samo sodjenje da smatra za pritisek.

Politični razgled.

(Ločitev tržaške okolice od mesta) sklenili so vsi okolični zastopniki 22. t. m. zbrani v Rojani. Dotična prošnja ima 20 točk, ki ne naštevajo vzroke tega sklepa. Prihodnjič natisnemo vso to zanimivo prošnjo, Čast okoličanom, da spoznavajo svoj stan in se po postavnem potu brigajo za svoje pravice in svoj prid. „Prim.“

Državni zbor bo neki 8. novembra nehal zborovati, 12. nov. pa se snidejo delegacije, ki imajo zborovati do 9. decembra, 15. dec. se potem zopet prične državni zbor. Proračun za leto 1869 se bo drž. zboru še le predložil, ko se sklenejo delegacije. Osnovo kazenske postave, katero je bilo ministerstvo zbornici predložilo, hoče zdaj pravosodni minister nazaj vzeti; razlogi, ki se nam pri tej priliki pripovedujejo, morajo nas le malo podučiti, odprli so nam le veselo upanje, da Bog vé kako dolgo še ostanemo pod pretečim kazenskim zakonikom iz stare absolutne dobe, zakonikom, o katerem je vsaj ta sodba splošna, da se nikakor ne ujema z drž. osnovnimi postavami. Kaj se da vse s tem zakonikom v roki obsoditi, kažejo nam skušnje vsakdanjega življenja.

Iz odborov državnega zbora se izveda, da se ministerski predlogi odobrujejo, semtertje z malimi spremembami, ki pa nimajo nobene večje vrednosti. — Glasnoše zborove hočejo zdaj napraviti liberalno shodišče, čegar namen je ministerstvo skozi in skozi podpirati. Lepa liberalnost, ki družega ne ve storiti v rešenje države, kakor podpirati omahujoče ministerstvo.

Državnega poslanca Greuterja bodo postavili pred „krvavo sodnijo“ zaradi necega govora pri zboru v Hartu na Tirolskem. S preiskavo se bo tekoj lakko začelo, ko bo dala državna zbornica potrebno dovoljenje. Cerkevna, narodna in državopravna opozicija ima res v Avstriji najobširnejšo svobodo — molčati.

Vlada tirja od Cislajtanijske 56,548 novakov. Oggerska jih je dovolila 40,772, a le s tem pogojem, da tudi „naš“ državni zbor dovoli, kar se od njega zahteva. Ko je poslanec dr. Sturm nasvetoval, naj da Cislajtanijska 48.000 novakov, katero število bi bilo v pravem razmerju z oggerskim številom, bila sta tekoj ministra Berger in Taaffe pri rokah in sta trčila, da mora Cislajtanijska ravno 56,548 mož dati, ker bi se sicer ne bilo izogniti razdvoju z Oggersko! Cislajtanski najviša gosposka je torej Translajtanijska; vse naše postave se morajo ravnati po oggerskih; kaj je storila z državnim dolgom je znano; zdaj nam diktira še davek na krvi.

Časopis za delavce „Delnik“ v Pragi je prepovedan; njegovega vrednika pak je berič v ječo odpeljal. — Ob enem se poroča iz Carigrada, da je turška vlada postavila časopis „Lavant Herald“ in sicer natirjatev egipčanskega nam. kralja!

V Tirolah so se vsi opozicijski tabori prepovedali. Na Českem je trebalo vsaj cesarjevega sklepa in ministerske naredbi, da se je vstavila drž. osnovna postava, v Tirolah zadostuje prepoved priprostega okrajnega glavarja. Gleiches Recht für Alle!

Tirolski deželni zbor, ki ni hotel plesati, kakor jo vlada piskala, razpustil se bo okolo božičnih praznikov. Tako pripovedujejo „N. Tir. Stim“.

Na Oggerskem so izdelali neko postavo o narodnostih; ktera je pa tako enostranska, da celo „N. fr. P.“, kateri se menda vendar ne more očitati, da bi bila kak slovanski ultračasopis, o njej piše: „Osnova postav o narodnostih bo v Magjarskih javelne koncu zadostoval razen prestavljalcem. Teh bo odsihmal cela ceha, ker se mora po magjarski „ravnopravnosti“ nemudoma vse v magjarsčino prestaviti, kar že ni s prva magjarski izdelano. Dobro bo, ako se inonarodnjaki v Oggerski preskrbe z malimi prestavljali, ktere bodo lahko v žepu nosili, z liliputanskimi prevodniki, ktere naj vedno seboj nosijo, da bi se le ne pregrešili proti smislu in besedi postav o narodnosti. Res je to nekoliko neprilico: potem bo pač najbolje, ako vsi svojim otrokom magjarsčino v glavo vtépo, da jim ne bo prestavljajca treba. To je potem naj popolnejša ravnopravnost: Vsak deželan ima pravico in dolžnost posluževati se magjarskega jezika po uradih in zunaj uradov“. Da za tirjatve po narodni ravnopravnosti tikraj Litve, zvita „N. f. Pr.“ nima nego psovanje, umeje se pri njeni znani „objektivnosti“ ob sebi.

Oggerski listi so začeli z večjo prijaznostjo govoriti o českih tirjativah.

Ministerska naredba je izročila okrajnim glavarstvom na Gališkem nektera namestniška opravila. Shodišče galiških državnih poslancev je s tem nezadovoljna in hoče vlado v zbornici interpelovati. Ali se s tem pričinja opozicija te stranke?

Včeraj je bilo v Pešti posvetovanje o reškem vprašanji; od hrvaške strani so šli Pejačević, Šuhaj, Bedeković in Žuvič tje. Komu bodo ti možje služili, kažejo njihova imena.

Revolucionarno gibanje v Italiji je prav živo. Javni in skrivni republikanski časniki, društva, shajališča po vseh večih mestih neutrudljivo delajo za republikanski program; celo Florenca se je jela gibati. Pri tem ni treba praviti, da se klici po Rimu iz nova slišijo dostokrat iz prav znamenitih ust. Tako je minister Breglio zadnje dni gregel, da tako zvesto upa zedinjenje Rima z Italijo, kakor je prepričan, da bo drugo jutro solnce vzhajalo; toda stavbe, kakoršna je svetovna oblast papeževa, katero so stavila stoletja, ne more mlado italijansko kraljestvo v nekterih malih letih podreti.

Iz Bukarešta se javlja oggerskim listom, da bo knjez Karl za letoš opustil svoje potovanje v tuje dežele in sicer zato, ker se mu je iz Berolina tako mignulo. V Bukarešti plešejo, kakor v Berolinu godejo; vendar ima tudi Ruska precej upliva. Te dni je prišlo nekoliko pruskih častnikov v deželo, kateri imajo vojaško organizovati. Napravila se bo boje ljudska vojska 200.000 mož.

V kratkem se prične deželni zbor Pruski. Nadejati se je, da bo kralj pri odpiranju marsiktero važno rekel o zunajnih razmerah.

Španjska se mirno vredeje. Kar so imeli posamezni voditelji nasprotnega in navskrižnega se je moralo opustiti, stari boji pozabiti in osebne nevolje premagati. Glavni stranki, zmerno liberalna in demokratična, ste složni, dasiravno za zdaj prva prevladuje. Izraz te sloge in pogodbe med njima je manifest, kterega je razposlala začasna vlada do španjskih zastopnikov pri tujih vladah. Ta spis obširno popisuje vzroke, ki so izbudili upor. O načinu prihodnjega vladanja se spis ne izreka odločno, vendar je videti iz njega, da se začasna vlada nagiblje k monarhičnemu principu nadejaje se bolj prihodnosti od ustavne države. Sicer pa bo o vsem tem konečno razsojeval ustavodajni zbor, ki se snide 15. decembra. Ta zbor se bo izvolil v splošnih volitvah, vendar pa bo začasna vlada imela pri izboru preveč upliva, da bi jej tudi v zboru ne obveljalo, kar bo ona sklenila. Torej smemo že iz zadnjega manifesta sklepati, da bo brž ko ne postala Španjska liberalna država, da bo pa svojo svobodo le na pol vživala, ker bo oklenila svojo osodo na monarha, če tudi ustavnega, namestu da bi v svobodni republiki vživala sad svojega srečnega upora. Ljudstva se še prerada prepuščajo tujemu vodstvu in lastni vragljivosti!

Francija si prizadeva, da bi se s španjskega prestola izključile vse vladarske hiše evropskih velevalst.

V severni Ameriki se vse suče okolo volitve novega predsednika Največ upanja ima Grant. Dosedanji predsednik je neki zelo nepristranski in pripušča tudi najvišim uradnikom, da po vesti in volji agitirajo, za kogar jim drago. — Voditeljem naših volitev bi se menda to vedenje ne zdelo državnotliberalno!

Razne stvari.

* (Šole v tržaški okolici.) Pretekli teden so deželni poslanci, zadnji četrtek pa vsi župani iz okolice podali naslenjo prošnjo:

Visoko c. k. namestništvo!

Med mnogimi krivicami, ktere so se nam okoličanom od laške, nam jako dobro poznane stranke mestnega svetovalstva zgodile, zbolelo nas je prehudo tudi ta, da je ta stranka odstavila brez vsacega vzroka najboljši učitelj naših otrok, ter imenovala na njihova mesta druge, o kterih gre glas, da naš jezik skoro nič ali celo malo znajo, da tedaj niso sposobni naših otrok učiti; in drugič, da so večidel sovražniki našega slovenskega naroda, pripravljeni delati za „nedovršeno Italijo“.

Mi smo odgovorni Bogu in Avstriji, kteri smo vedno bili in smo tudi zdaj najzvestejši, za svoje otroke, zato jih nikakor ne damo potučiti.

V rokah visocega c. kr. namestništva je, da nam odvrne to novo nadlogo. K sumljivim in nesposobnim učiteljem ne pošljemo nobenega otroka v šolo.

Ti vzroki naj bodo in morajo biti zadostni, zato še omenjati nečemo varčnega gospodarstva, na katero bi imela vsaka občina posebno gledati: dobrim in zmognim učiteljem bi morali plačevati počitnino, slabim službo, za cerkveno orgljanje najemati zopet plačane ljudi, ker novi učitelji tega ne znajo; to je denašnje varčno gospodarstvo mestnega starešinstva, samo da bi se širila tla za nedovršeno Italijo.

Mi ne zahtevamo ničesar, razen pravice, za to pa stojimo, kakor kraška stena.

Mi vidimo krivico v tem, da so se nam vzeli dobri učitelji in slabi dali, zato prosimo slavno c. kr. namestništvo: naj ono nas varuje in ne potrdi sklepa mestnega svetovalstva, ampak naj o tej zadevi ostane začasno vse, kakor je bilo poprej, dokler se same okolice zastopniki o tej stvari določno ne izreko.

V tržaški okolici dné 22. oktobra 1868.

„Primorec.“

Dunajska borza od 26. oktobra.

5% metalike	57 fl. 30 kr.	Kreditne akcija	212 fl. 70 kr.
5% metalike z obresti v maji in nov.	58 fl. 30	London	115 fl. 30 kr.
5% narod. posojilo	62 fl. 10 kr.	Srebro	113 fl. 60 kr.
1860 drž. posojilo	85 fl. — kr.	Cekini	5 fl. 49 1/2 kr
Akcije narod. banke	791 fl. — kr.		